

HEILIGEN IN AMERSFOORT

Maarten van den Berg

Sinterklaas, de goedheiligman is al lang weer vertrokken maar gelukkig zijn hier in Amersfoort een aantal heiligen achtergebleven. Ze zijn niet alleen op de postzegels in mijn verzameling te zien maar hun namen zijn ook te lezen op de straatnaambordjes in onze stad.

Om maar dicht bij mij in de buurt te blijven: de

Martinuslaan in Hoogland, bij de Sint-Martinuskerk. Sint-Martinus of Sint-Maarten (316-397) werd bekend doordat hij als soldaat de helft van zijn mantel gaf aan een arme bedelaar en na een droom koos om verder te leven als christen. Hij was bisschop van de stad Tours en een belangrijke grondlegger van het katholieke christendom in Gallië.

In Amersfoort hebben we ook de **Sint Annastraat**. Anna en haar man Joachim zijn de ouders van Maria, en dus de grootouders van Jezus. Joachim en Anna waren lang kinderloos. Totdat Anna's gebed werd verhoord en zij op wonderbaarlijke wijze in verwachting bleek. De Katholieke Kerk gedenkt beide heiligen op 26 juli. In het Rijksmuseum is een prachtig beeld te zien van Anna en Joachim die kort daarvoor gehoord hebben dat Anna in verwachting is. 'One of the most beautiful hugs in our collection', aldus het Rijksmuseum.

In het Soesterkwartier zijn ook een paar straten te vinden met de namen van heiligen. Eén van hen is Sint Willibrordus. De **Sint Willibrordusstraat** is naar hem vernoemd. Willibrord werd geboren als zoon van pas bekeerde ouders en werd als zevenjarige jongen door zijn vader Wilnis toevertrouwd aan het benedictijnerklooster van Ripon nabij York in Engeland. Toen hij vijftien was legde Willibrord de gelofte af, kreeg het monnikshabit en de tonsuur. Bij hem groeide de wens op pelgrimstocht te gaan. Willibrord reisde in de herfst van 690 met een tiental gezellen, via het huidige Katwijk, bij de monding van de Rijn, naar Friesland om het

voorbeeld te volgen van Jezus Christus die rondtrok om zijn boodschap te verkondigen. In 695 werd hij door paus Sergius I tot bisschop gewijd en tot 'Aartsbisschop der Friezen' benoemd, waarbij een voormalig Romeins fort in de Utrechtse binnenstad zijn zetel werd.

Willibrord stierf op 81-jarige leeftijd en werd op eigen verzoek begraven in Echternach. Heden ligt Willibrords graf in de crypte van de basiliek van de Abdij van Echternach. In de crypte is ook de Willibrordusbron te vinden. Een zogenaamd heilzame bron die door Willibrord zelf geslagen werd.

Al gauw na zijn dood werd Willibrord in Echternach als heilige vereerd. Zijn graf groeide uit tot pelgrimplaats, zodanig dat in 800 de bescheiden Merovingische kerk al plaats moest maken voor een grotere Karolingische kerk van 60 meter lang met drie zijbeuken. Vandaag

nog dragen veel kerkparochies in België, Nederland en langs de Beneden-Rijn (Niederrhein), die verbonden waren met het klooster van Echternach, de naam Sint-Willibrordus. Er zijn veel kerken en scholen genoemd naar Willibrord. Ook het Nederlandse dorp Sint Willebrord is naar hem genoemd, alsmede een waterput in het Zeeuwse Zoutelande. Sinds 2002 vindt er weer een jaarlijkse processie in Utrecht plaats waarbij een reliekschrijn met enkele delen van het gebeente van Willibrord wordt rondgedragen door de stad.

Een andere straat in het Soesterkwartier die ook naar een heilige is vernoemd is de **Sint Bonifaciusstraat**. Bonifatius, ook wel *Bonifacius*, was een van de belangrijkste Angelsaksische missionarissen en kerkhervormers in het Frankische Rijk, bisschop, martelaar en heilig verklaarde. Toen zijn vader dodelijk ziek werd en bijna overleed, vertrouwde hij de zevenjarige Winfried als *puer oblatus* toe aan het klooster. Hij trad toe tot de Benedictijner orde. Op zijn dertigste, rond 705, werd hij tot priester gewijd.

In 716 verliet Winfried Engeland om een eerste missie-expeditie naar Friesland te ondernemen. Hij wilde de bewoners bekeren tot het christendom door in hun eigen taal tot hen te prediken. Zijn eigen Oudengels of Angelsaksisch was immers verwant aan het Oudfries. De paus gaf Winfried een nieuwe naam: *Bonifatius* (*hij die het goede doet*), de naam van de heilige van de vorige dag, Bonifatius van Tarsus.

In 753 vertrok Bonifatius naar de Friese Oostergouw om daar de bekeringen tot het christendom voort te zetten. Hij sloeg daar zijn kamp op. Maar in plaats van daar zijn bekeerlingen te treffen, werd hij er de volgende ochtend overvallen door een groep gewapende Friezen die onder Bonifatius' missiecompagnie een slachtpartij aanrichtten. Op 5 juni 754 werd hij gedood, samen met zijn 52 metgezellen.

Bonifatius wordt als grote heilige vereerd onder de rooms-katholieken en oosters-orthodoxen. Hij is los daarvan ook een bekende figuur in de Nederlandse geschiedenis, hoewel zijn rol daarin op zichzelf klein is geweest. Hij zou die bekendheid in het huidige Nederland waarschijnlijk niet gekregen en gehouden hebben als hij niet door de Friezen gedood was op Nederlandse bodem wegens zijn heiligschennis aan hun heiligdommen.

In 1934 werd de Bonifatiuskapel gebouwd en in 1962 werd in Dokkum een standbeeld voor hem onthuld door de toenmalige prinses Beatrix. Volgens de (voormalige) gemeente Dongeradeel komen er elk jaar tussen de 25.000 en 40.000 pelgrims naar Dokkum.

De bekendste heilige in Amersfoort is natuurlijk St.Joris. Naar hem zijn de **Sint Joriskerk en het Sint Jorisplein** genoemd. De Engelse vlag is gebaseerd op het Joriskruis, evenals het stadswapen van Amersfoort en vele andere steden in Europa. Georgië is zelfs naar hem genoemd en op de vlag van Georgië komt het Joriskruis vijf keer voor. Helaas is er geen postzegel waarop onze Joriskerk is afgebeeld, al komt deze wel voor op het Amersfoortse postzegelvelletje in de serie Mooi Nederland (2008).

Hoewel de historie ons wat in de steek laat is Joris/Georgius een geliefde heilige, omgeven met veel mythen en dappere daden. Hij was volgens een legende een hooggeplaatste militair, die in de vierde eeuw

de marteldood zou zijn gestorven. Waar en hoe dat zou zijn gebeurd verschillen de lezingen. In de 11de eeuw werd voor het eerst de strijd met de draak (symbool van het kwaad) aan zijn levensverhaal toegevoegd. Deze draak kreeg geregeld schapen te eten om hem gunstig te stemmen. Toen de voorraad van deze dieren uitgeput was, gaf men de draak kinderen te eten. Op de dag dat de koningsdochter geofferd zou worden, passeerde Sint Joris. Hij doodde de draak en men kon weer opgelucht ademen. Sint Joris leende behalve zijn naam aan de hoofdkerk van onze stad ook zijn wapen aan de stad Amersfoort: een rood kruis op een zilveren veld.

In de wijk Nieuwland vind je de straat **Barbarakruid**. Het barbarakruid of barbarea is genoemd naar de heilige Barbara, die in 300 n.C. leefde in Nikodemia in Klein Azië. St. Barbara is een christelijke heilige en martelares. Ze is één van de veertien Noodhelpers. Zij geldt als beschermster tegen brand en bliksem en tegen een plotselinge dood. Zo is Sinte Barbara verbonden aan de artillerie die op 4 december, haar dag op de heiligenkalender, viert. Ook kan haar hulp ingeroepen worden als storm het land verwoest. Zij is de beschermheilige van verschillende gevaarlijke beroepen. Bij grote tunnelboringen zoals de Noord/Zuidlijn in Amsterdam werd door de tunnelbouwers een Barbarabeeld geplaatst. Er zijn kerken, begraafplaatsen, scholen e.d. naar haar genoemd.

In Amersfoort stond aan de Herenstraat -tegenover het Sint Agnietenklooster- het Sint **Barbaraklooster**. Het werd gesticht in 1423 door de zusters van Sint-Geertruida. Oorspronkelijk woonden zij in Bunschoten, maar omdat ze daar niet voldoende bescherming kregen gaf bisschop Frederik van Blankenheim van Utrecht de zusters toestemming zich in Amersfoort te vestigen. De zusters leefden er sober in enkele kleine huisjes, met daarbij een eigen kapel en kerkhofje. Na de Hervorming bleven er zo weinig zusters over dat men in 1589 besloot te vertrekken naar het Begijnhof aan de Vijver. Het klooster werd nadien voor verschillende doelen gebruikt. In 1895 werden de laatste restanten van het klooster gesloopt

Evenals Barbara was Agnes een jonge vrouw, een meisje nog, dat haar geloof niet verloochende en weigerde te trouwen met een heidense jongeman. Deze weigering moest ook zij met haar leven bekopen na eerst gemarteld te zijn door het afsnijden van haar borsten. Afbeeldingen van haar tonen dan ook steeds een hand over haar borst. De naam Agnes leeft voort in het hiervoor genoemde **Agnietenklooster**, nu Agnietenhove, aan de Herenstraat. En als we het toch over kloosters hebben dan is daar nog het grote klooster van St. Jan, op het gebied waar nu de Sint Jansstraat is. En ook een andere apostel, Petrus, vinden we terug in Amersfoort in het St.Pieters en Bloklands Gasthuis.

Als afsluiting blijven we nog even in Amersfoort rondkijken. Hoewel helaas vaak niet in dezelfde categorie zijn naast heiligen ook koningen in de Amersfoortse straten te vinden. Zo liggen in Schothorst-Zuid straten die genoemd zijn naar Koning Arthur (**Koning Arthurspad** -de Britse koning Arthur uit de Arthurromans), Koning Karel (**Koning Karelspad** -Karel de Grote,

koning der Franken), Koning Nobel (**Koning Nobelpad** - Koning Nobel uit *Van den vos Reynaerde*), Koning Assentijn (**Koning Assentijnpad** - personage uit de Middelnederlandse Roman van Walewijn) en Koning Etzel (**Koning Etzelstraat** - Etzel, koning van de Hunnen, komt voor in het *Nibelungenlied*). Drie van hen zijn te zien op deze kerst-postzegel uit Engeland.

